

Стирани језик стируке и професионални развој васпитача и учитеља

Резиме: Теоријску основу нашег рада чини разлика која постоји између стираног језика за опште намене и стираног језика стируке (чији део чини и стирани језик за академске намене), а размајрају се значај и улога стираног језика стируке у контексту развоја савремених професионалних компетенција васпитача и учитеља. Одговарајући на питање какво знање стираног језика је данас пошребно наставницима и какви су нам наставни програми и материјали пошребни, анализирамо две епаше које смаирамо особенима за процес израде стиудијских програма и наставних материјала: 1) анализа циљне групе за коју се наставља припрема и њених конкретних пошреба, жеља и очекивања; 2) сакупљање и анализа материјала који ће се користићи у настави. Користићи дескриптивну методу, показујемо које су најважније пошребе наших студенаћа, будућих васпитача и учитеља (које се у највећој мери односе на особљеност за коришћење стиручне литерашуре, а пошом и на све учешталије моућности које нуде међународни програми универзитетске мобилности) и на који начин пошреба пристиући изради стиудијских програма и материјала. После уоредне анализе актуелних стиудијских планова и програма стираних језика на учитељским факултетима у Србији у закључку предлажемо неколико моућних праваца унапређења садашњег стања. Циљ нам је да покажемо да у професионално оријентисаној настави стираног језика стирани језик није само средство комуникације већ истовремено и медијум за преношење научних и стиручних знања, инструменти за усавршавање кулуролошке и професионалне компетенције у свим њеним видовима.

Кључне речи: стирани језик стируке, академске пошребе, професионалне компетенције, васпитачи, учитељи.

1 ana.vujovic@uf.bg.ac.rs

Рад је део истраживања у оквиру пројекта Учитељског факултета у Београду под називом „Концепције и стратегије обезбеђивања квалитета базичног образовања и васпитања“, број 179020Д, а који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

Copyright © 2019 by the authors, licensee Teacher Education Faculty University of Belgrade, SERBIA.

This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original paper is accurately cited.

Увод

Осим тога што је одувек било задовољство које је омогућавало људима да комуницирају, повезују се и сарађују, у данашње време знање страних језика представља још и моћ и насушну потребу. Управо то знање може одлучити о добијању посла или напредовању, помагати у свакодневним пословима, омогућити учествовање у стручном и научном деловању, олакшати свакодневне активности у било којој струци. Међу филолозима се све више говори о постојању језика струке и науке и језика који се користи у академске сврхе, као и о потреби људи који се баве било којом струком, а посебно оних који се баве науком, да бар у одређеној мери владају таквим језиком. Иако не постоји једна општеприхваћена дефиниција појма страног језика струке и науке, обично се под овим термином подразумева посебна врста лексике, дискурса и граматичких конструкција – њима се истиче прагматичка употреба у одређеном професионалном контексту и разликују се од онога што се уобичајено назива општим језиком.

Основни задатак високог образовања је да појединца оспособи за живот и рад у времену у којем живи, а у нашем случају то је 21. век, у којем је, због све сложенијих и учесталијих економских, културних и професионалних контаката, знање страних језика, а посебно страних језика струке и науке, постало нужност. Отуда, природно, и неопходност да се такав језик предаје и учи на свим факултетима, као и да се (у предузећима и научноистраживачким установама, а и другде) организују курсеви оваквог језика намењени одређеним циљним групама. Осим тога, увећавају се и потребе све бројнијих наших студената, који одлазе да део свог школовања или усавршавања спроведу на некој иностраној образовној институцији, за познавањем специфичности страног језика који се користи у академске сврхе и чије непознавање значајно отежава, ако не и онемогућава студирање на датим страним универзитетима.

Нека истраживања спроведена још деведесетих година 20. века – на пример, Шорта и Спаноса (Short, Spanos, 1989), Каминса (Cummins, 1991) – показују да је успех студената у директној вези са степеном њиховог овладавања академским и стручним језиком. Студентима на мобилности неопходно је знање више језика: енглески јесте често незаобилазан, али потребан је и језик дате земље у коју студент одлази (како за потребе самог образовног процеса, тако и у свакодневној комуникацији у датој средини), а понекад чак и трећи страни језик – ако је реч о неком језику који је посебно привилегован у неким наукама и струкама (Filipović, Vučo, 2013). Све више европских високообразовних установа захтева познавање не само енглеског већ и језика своје земље, а у прилог тези да енглески језик није једини потребан и користан језик у међународној научној и професионалној комуникацији говоре и резултати истраживања Јулијане Вучо, спроведеног у оквиру Универзитета у Београду. Имајући у виду да је на Шангајској листи Универзитет у Београду најбоље рангиран универзитет овог региона и да има програме размене наставника и студената са преко двеста универзитета у свету, те да преко петсто студената (оних који одлазе и долазе) користи програме европске мобилности, јасна је његова жеља да се ниво познавања страних језика наших студената унапреди. Истраживање спроведено у јуну 2017. године обухватило је студенте који су у претходној години користили програме мобилности. Сви су истакли да им је знање страног језика било неопходно, као и да им је унапређивање језичких способности било један од главних разлога за одлазак на мобилност. Већина је земљу у коју иде бирала у зависности од тога да ли бар донекле зна језик дате земље. Иако су на самим факултетима (како на предавањима, тако и са администрацијом) највише користили енглески језик (78,1%), чак 67,2% испитаника тврди да су редовно користили и језик дате земље. Сви оцењују да им се знатно побољшало знање обају страних језика током мобилности, а чак

66,7% њих пре доласка није имало ниједан званични међународно признат сертификат о знању језика. Ауторка Вучо истиче у закључку јасно изражену потребу студената да имају стандардизовану припрему за мобилност у оквиру универзитетских центара за стране језике за чије се формирање залаже.

Страни језик за опште намене / страни језик струке

Иако се о теоријском утемељењу појма страног језика струке код нас говори још од осамдесетих година претходног века, чини се да разграничења овог појма у односу на страни језик за опште намене и даље многим нису јасна, посебно изван кругова лингвиста и филолога. Прва истраживања језика струке на српском језику су се махом одвијала у оквиру страних филологија, и то превасходно из перспективе контрастивне анализе и методике. Бројна су контрастивна истраживања из различитих стручних домена у којима се аутори ослањају на страну литературу, стога, у зависности од језика са којима се врши контрастивна анализа, узимају се теоријски оквири и цитирају извори. Утицај стране литературе различитог порекла усложњава процес дефинисања предмета и обима истраживања, будући да се задаци проучавања не морају обавезно поклопити са потребама на овим просторима. Језик струке се схвата као специфичан вид функционисања језика у научним и стручним текстовима и научној и стручној комуникацији у некој области која чини мање или више заокружену целину. У српском језику се језик струке проучава унутар функционалних стилова, па га Р. Бугарски дефинише као „варијетет једног језика или специфични вид употребе тог језика, који служи појмовно-терминолошком конституисању неке струке (у смислу радне или научне области) и комуницирању унутар те струке“ (Bugarski, 1988: 20).

Дакле, од почетка развоја ове области паралелно се развијају две тачке гледишта: лингвистичка концепција, која се бави лексичким и синтаксичким карактеристикама, и дидактичка концепција, коју занимају писане и усмене дискурзивне врсте којима треба да овладају полазници у својим доменима активности. Интересантно је запажање Р. Бугарског који сматра да то што језик струке није у довољној мери проучен са лингвистичког становишта може да се објасни чињеницом да је пракса у овој области ишла испред теорије. За лингвистику је стручни језик потенцијална категорија коју би тек требало дефинисати, а за наставника језика струке он представља конкретан наставни циљ који је емпиријски манифестован у корпусу стручних текстова дате области (Bugarski, 1988: 22).

Са дидактичке стране се формира став да заправо проблем односа између општег и стручног језика не постоји – језички систем је исти, говорник сам прави лингвистички и прагматички избор који зависи од сваке појединачне ситуације у којој се комуникација реализује. Последњих година све се мање говори о *стручном језику*, јер једна научна дисциплина или област људског деловања се не остварују кроз језик већ кроз дискурс, па преовладава појам *стручни дискурс* (Mangiante & Parpette, 2004).

Једно занимљиво истраживање² показује нове тенденције међу студентима страних језика и књижевности. Као најчешћу мотивацију за одабир курсева језика струке анкетирани студенти наводе оспособљавање за делатност која није настава и превођење (око 80%), а затим је често навођен разлог учење *некњижевној* француског, заправо, изучавање неког другог регистра осим стандардног књижевног језика (око

2 Истраживање је спроведено међу студентима треће и четврте године основних студија на Департману за француски језик и књижевност Филозофског факултета Универзитета у Нишу који су одслушали изборне предмете Језик струке: економски и пословни француски и Стручни француски: француски међународних односа ЕУ, УН.

10%). На питање зашто су се одлучили за упис на студије Француског језика и књижевности већина одговара да желе да постану преводиоци, а одмах затим следи одговор да желе да се баве неким послом у области туризма, културе или медија, док је тек на трећем месту одговор да желе да постану професори француског језика. Одговори на ово питање су интересантни јер одају профил испитаника, који се очигледно мења кроз време – мотив за упис на студије француског језика све је мање професура или бављење књижевношћу и књижевним превођењем, а све више преводилаштво и рад у другим областима, што почиње да захтева примењена знања и оспособљавање за комуникацију у стручном дискурсу. Када је реч о очекивањима од курсева француског језика струке, она се, пре свега, односе на савладавање писмене и усмене комуникације у стручном дискурсу (око 50%), али је велики проценат студената који кроз курсеве језика струке желе да овладају и основама дате струке (око 40%). Скоро 95% студената мисли да им познавање француског језика струке омогућава квалитетније обављање будућег посла, те предлажу увођење превођења аутентичних стручних текстова, као и анализе стручне терминологије и појмова. Показало се да су у контакту са стручним језиком студенти увидели важност и осетили додатну мотивацију за развијање усменог и писаног изражавања уопште (Јаковић, 2018: 852).

Резултати овог истраживања потврђују оправданост закључка међународног семинара под називом *Развој и њерсејективне студија француској и на француском у зони Балкана и југоисточне Европе*, одржаног у мају 2010. у Атини. Тада су представници дванаест држава овог региона излагали своја искуства и представили напоре које чине како би студије француског језика и на француском језику учинили што атрактивнијим, и то управо кроз професионализацију и увођење наставе француског за професионалне и академске намене (Vujić, 2011a: 159).

Присуство страног језика у образовању учитеља код нас – кратак дијахронијски осврт

Посматрајући историјат наставе страног језика струке у Београду, мора се рећи да је та настава почела са оснивањем Лицеја и Велике школе, почетком 19. века. У то време је један страни језик био обавезан за студенте свих факултета, а најзаступљенији су били немачки и француски. У средњошколској настави у Србији страни језици били су присутни од самог почетка четрдесетих година 19. века, и то највише француски, па потом и немачки и руски, а број часова је почео да се смањује крајем века, када се почела давати већа предност природним наукама. Током 19. века страни језици постепено постају обавезни предмети и у свим установама вишег и високог образовања, а од 1905. године француски, немачки и руски језик учили су се и у учитељским школама (Vujić, 2011b). У међуратном периоду ученици виших течајева реалки и гимназија учили су два страна језика (француски и немачки) током све четири године, а недељни фонд часова се мењао (од 1930. године оба језика су имала укупан фонд од дванаест часова). Данас се, парадоксално, суочавамо са избацивањем другог страног језика из готово свих средњих стручних школа, смањивањем броја часова и у основним школама и у гимназијама и његовим свођењем на изборни предмет. У међуратном периоду се такође у учитељским школама бирало између француског и немачког, а на учитељском дипломском испиту обавезно је проверавано (писмено и усмено) познавање страног језика, а у оквиру њега и познавање речника везаног за струку. На Вишој педагошкој школи у Београду, основаној 1920. године, француски или немачки језик су били главни предмети у оквиру Филолошког одсека са недељним фондом од десет часова, а изучавали су се и као споредни предмети са два часа недељно. Дакле, јасно је да је и тада свест о томе да учитељи треба да познају бар један страни језик струке постоја-

ла, а чињеница да се ово знање проверавало и на завршном испиту потврђује у којој мери је оно сматрано значајним.

Присуство страног језика струке у наставним плановима и програмима учитељских факултета у Србији данас

Полазећи од става/хипотезе да је знање страних језика уопште, а посебно за професионалне и академске намене, неопходно данашњим младим људима, желели смо да анализирамо актуелно стање на свим факултетима на којима се образују учитељи и васпитачи у Србији³. Упоредном анализом студијских програма основних академских и мастер студија на ових шест институција дошли смо до следећих резултата:

1. Страни језици су присутни у програмима свих ових факултета, како на основним, тако и на мастер студијама, осим на мастер студијама на смеровима за учитеље и за васпитаче на Педагошком факултету у Сомбору.

2. Не постоје велике разлике између студијских програма за васпитаче и оних за учитеље. Васпитачи уче страни језик у мањем броју семестара и имају мањи број ЕСПБ бодова само у Лепосавићу, док је на осталим факултетима тај број углавном исти али не и нужно распоређен на исти начин. Факултети који нуде посебну групу изборних предмета везану за оспособљавање студената да предају енглески језик ученицима млађег основношколског узраста⁴ такве предмете нуде само на смеровима за учитеље.

3. Страни језици имају статус обавезног предмета и на основним и на мастер студијама, осим на Учитељском факултету у Лепосавићу,

3 То су: Педагошки факултет у Врању, Факултет педагошких наука у Јагодини, Учитељски факултет у Ужицу, Педагошки факултет у Сомбору, Учитељски факултет у Лепосавићу и Учитељски факултет у Београду.

4 То су: Факултет педагошких наука у Јагодини, Педагошки факултет у Сомбору и Учитељски факултет у Београду.

где имају статус изборног предмета на дипломским мастер студијама.

4. Изучавају се у различитом броју семестара (од један до три) и са различитим бројем ЕСПБ бодова (на основним студијама од шест до девет ЕСПБ, на мастер студијама од три до седам ЕСПБ).

5. Назив предмета у којем се јасно види да је реч о страном језику струке присутан је на двама факултетима (Врање и Јагодина), али се увидом у књиге предмета може видети да свест о специфичности страног језика струке постоји у студијским програмима готово свих ових факултета. У садржају предмета помињу се упознавање са школским системима других земаља, коришћење стручне литературе на страном језику, богаћење вокабулара из регистра општег и педагошког стручног језика, активно и рецептивно усвајање стручне терминологије, стручно превођење итд.

6. Предмет под називом Академски страни језик постоји на мастер студијама само на једном факултету (оном у Јагодини).

7. Почетни курс страних језика нуди само Факултет педагошких наука у Јагодини, и то у статусу изборног предмета у трајању од два семестра са укупно десет ЕСПБ. Не инсистира се на језику струке, мада су теме које се обрађују често повезане са школством и образовањем.

8. Сви наведени факултети нуде студентима избор између више страних језика: четири страна језика нуде се у Јагодини и Београду, три у Врању (енглески, руски и француски) и Сомбору (енглески, немачки и руски), а по два у Ужицу и Лепосавићу (енглески и руски).

9. Само у Врању је понуђен изборни предмет под називом Превођење стручних текстова, и то једино за енглески језик, а као циљ се истиче овладавање стручним вокабуларом и техникама превођења.

На основу извршене анализе можемо да закључимо неколико, по нашем мишљењу, веома важних ствари.

- Добро је што постоји свест о томе да је страни језик струке васпитачима и учитељима потребан. Мислимо да је правилно то што се као најзначајнија наводи потреба за оспособљавањем васпитача и учитеља да користе стручну литературу на страном језику ради целоживотног неформалног образовања и унапређења сопствене наставне праксе.

- Радује нас што вишејезичност није свим nestала, као што је то случај на многим другим факултетима наших државних и приватних универзитета. Она је и иначе присутнија на факултетима друштвено-хуманистичког усмерења, што само потврђује већу интелектуалну отвореност ка културама и вредностима бројних и различитих земаља и говорних подручја. Надамо се да је то последица свести о томе да сваки језик са собом носи и одређене особности датих народа, да на сваком од језика постоји богата стручна литература која се односи на образовање и васпитање у најширем смислу, као и да се на свим језицима могу наћи изузетно занимљиви примери добре васпитно-наставне праксе, који могу користити нашим студентима током иницијалног, али и целоживотног образовања. Примећујемо, међутим, да заступљеност неког страног језика зависи, пре свега, од традиције у датом региону и од расположивости наставника, а што је ретко одраз реалних потреба. Вишејезичност у настави страног језика струке (бар када је реч о такозваним великим језицима, тј. језицима којим говори велики број говорника, и то у више земаља) сматрамо утолико значајнијом кад се има у виду да разне европске земље имају одличне образовне системе, богато искуство у образовању учитеља и васпитача, као и добре школе, са чијим би радом наши студенти могли да се упознају уколико би бар у одређеној мери знали и језик дате земље.

- Оно што недостаје у анализираним студијским програмима јесте организованије и целисходније припремање наших студената за одлазак на студије или на стручну праксу у иностранство, а сведоци смо да су могућности у овој сфери све бројније и разноврсније. С једне стране, много је међународних програма универзитетске мобилности које наши студенти слабо користе због недовољног познавања страних језика, и посебно стручног и академског дискурса. Осим тога, већ постоји и развија се сарадња са иностраним факултетима који образују исти профил наставника. Могућности су ту, понуда мобилности постоји, али се недовољно схвата да страни језик струке није општеобразовни већ стручни предмет и да би, као такав, морао имати и нешто значајније место у студијским програмима. Улога међународних програма мобилности је веома значајна јер се тиме, између осталог, прате стандарди образовања наставника у ширем европском контексту. Међународни програми су неопходан елемент сталне реформе и усавршавања образовања наставника јер омогућавају поређење образовних, посебно високошколских, система, упознавање са примерима добре праксе, размену знања и искустава, позиционирање у светској академској заједници. Користи од покретљивости студената су бројне, како за њихов лични развој, тако и за унапређење наставне праксе усвајањем нових облика и метода рада.

- Неопходно је и осавремењивање датих студијских програма, њихово прилагођавање новим могућностима које се студентима нуде у модерном дигиталном окружењу које млади људи редовно користе и релативно добро познају (сајтови, блогови, друштвене мреже итд.). Потом би програме ваљало прилагођавати и новонасталим потребама студената, под чим подразумевамо, пре свега, припремање за одлазак на неку високошколску образовну институцију у иностранству како би тамо стекли одређена теоријска и практична знања и вештине.

Припрема студијских програма и израда наставних материјала

У процесу израде програма наставе страног језика струке, као и сваког другог студијског програма, постоји више етапа, али овде бисмо желели да укажемо на две које сматрамо најважнијима, а уједно и особеним у односу на све друге програме:

Анализа публике за коју се наставља припрема и њених конкретних потреба, жеља и очекивања. Наставник страног језика зна да ће његова публика бити студенти датог факултета на којем предаје и да је и њима, као и свима, потребно одређено знање општег страног језика као предуслов за учење страног језика струке, али оно што једино он сам може да уради јесте да се запита које су заиста конкретне потребе његових студената и на развијању којих вештина највише треба да ради. Примера ради, није исто да ли се његови студенти припремају да прате наставу на неком иностраном универзитету (за шта им је најважнија вештина разумевања усмених исказа) или да пишу семинарске и друге научностручне радове (за шта им је неопходно прво разумевање прочитане стручне литературе, а потом и писмено изражавање) или пак да, заједно са својим страним колегама, држе наставу или расправљају о неким стручним темама (за шта им је најпотребнија вештина усменог изражавања). Наставник, који је у већини случајева уједно и творац програма и наставних материјала, такође мора знати (или бар са великом сигурношћу претпоставити) да ли ће његови студенти уопште имати прилику да остваре неки академски или професионални боравак у иностранству и да се сретну са својим колегама или ће пак једини начин њиховог отварања према стручним круговима изван сопствене земље бити кроз коришћење стручне литературе написане на страном језику и, посебно, коришћење дигиталних медија. Од овога зависи које ће језичке вештине наставник настојати да развије код својих студент-

ната, а онда од тога зависи и какав ће му наставни материјал бити потребан.

Сакупљање и анализа материјала који ће се користити у настави. Наставник страног језика струке, који је и аутор студијског програма, а веома често и одговарајућих наставних материјала, сам прикупља, анализира и дидактизира аутентични материјал везан за професију својих студената. Овај посао крије и многе тешкоће које многим изван ове професије нису нужно очигледне. Као највеће издвојили бисмо: потребу да се бар донекле познаје дата струка; рад на терену и у окружењу које наставнику страног језика струке није познато и блиско; успостављање сарадње са стручњацима за дату научностручну област (унутар факултета и изван њега); способност за коришћење дигиталних медија и њихову употребу у самом процесу наставе итд. Све ово захтева велико ангажовање наставника страног језика струке и ставља пред њега захтеве са којима се није увек лако изборити без помоћи сарадника. Овде, пре свега, мислимо на наставнике стручних предмета са датог факултета, како током прикупљања материјала, тако и током израде програма уз указивање на најважније задатке и активности које се од студената очекују током њихових студија. Мислимо такође и на људе који већ раде у датим струкама и чије искуство представља ризницу аутентичних докумената који се могу искористити у настави страног језика струке.⁵

Укратко бисмо навели етапе кроз које наставник-творац програма мора да прође током сакупљања и анализе материјала: да се, што је могуће више, приближи конкретним ситуацијама и облицима комуникације који ће његовим студентима бити потребни; да створи мрежу сарадника-стручњака за дату научностручну област (како на самом факултету, тако и у институ-

5 Детаљније о свим етапама у изради програма наставе страног језика струке видети код: Mangiante, J.-M. et Parpette, Ch. (2004). *Le Français sur Objectif Spécifique : de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours*. Paris: Hachette FLE.

ѳијама у којима ће његови студенти једнога дана радити; да успостави сарадњу са партнерским универзитетским и другим установама у земљи/земљама чији језик предаје; да преузме искуства особа које су већ учествовале у програмима универзитетске мобилности или у било ком другом виду професионалне сарадње са појединцима и установама из иностранства; сакупља писане и снимате аудио и визуелне документе, спроводи интервјуе; допуни сакупљене документе одговарајућим штампаним и дигиталним изворима стручне литературе; да прикупљени и селековани материјал прилагоди нивоу знања својих студената; да осмисли разноврсне активности и вежбања која за циљ имају развијање оних језичких вештина које су издвојене као најбитније (Vuјović, 2009: 309).

Дакле, пред студента се поставља задатак да истовремено, како стиче стручна знања, усавршава и продубљује знање страног језика струке. Добро владање страним језиком у сфери професионалне комуникације, уз стручна знања стечена на основним и дипломским (мастер) академским студијама, показатељ су општег образовања, језичке и говорне културе, као и високе професионалне оспособљености у домену уже струке. Истовремено, језичке навике и умења стечена у оквиру професионално оријентисане наставе страног језика неопходан су предуслов за даље усавршавање и напредовање младих стручњака. Истиче се његова улога у изграђивању и усавршавању техника читања и самосталног служења научностручном литературом, развијању умења коректног професионалног усменог и писменог изражавања на датом језику, као и формирању социокултурне и социолингвистичке компетенције као важних предуслова међукултурне професионалне комуникације. Познавање и поштовање међукултурних разлика може да допринесе разбијању постојећих стереотипа о представницима других култура, отклањању потенцијалних тешкоћа и конфликта у комуникацији и да обезбеди бољи

и квалитетнији међукултурни дијалог, што је особито важно за све будуће наставнике који ће васпитавати и образовати бројне генерације наше деце. „Развијене навике и технике читања на страном језику омогућавају приступ стручној литератури, периодици и електронским ресурсима који представљају важан извор научно-стручних информација и средства перманентног професионалног усавршавања стручњака у било којој области. Развијене вештине читања и прераде текста у усменој и писменој форми доприносе изграђивању језичке и говорне културе, способности усменог и писменог изражавања на руском/страном језику са елементима академског писања (дискутовање, расуђивање, изношење сопственог мишљења и аргументације; састављање плана текста, теза, анотација, резимеа, реферата, приказа чланка или књиге и сл.)“ (Papić, 2016: 317).

Уместо закључка

Јасно је да пружање добрих савета људима у развојној фази њиховог живота има суштински значај, посебно у прилагођавању новим срединама, условима и облицима рада. Тако се млади људи још током студија могу припремати за будућа разноврсна искуства, што умањује њихов осећај збуњености по завршетку студија и при почињању професионалног радног века. Солидно владање бар једним страним језиком у домену уже струке чини младе стручњаке професионално мобилнијим, сигурнијим, прилагодљивијим и конкурентнијим на тржишту рада.

Учење на даљину, е-учење и мешовито или хибридно учење све је развијеније, а оно се управо може вршити и кроз сарадњу више образовних институција из више земаља. Иако се е-учење не примењује само за потребе учења на даљину нити учење на даљину увек мора подразумевати употребу нових електронских медија, данас се те две области најчешће преклапају и интегришу са

учењем у традиционалној учионици. Имајући у виду да овакви облици наставе/учења могу знатно смањити трошкове студирања (то је, вероватно, главни разлог што је управо у јужној Европи највећа концентрација установа које имају циљ да обезбеде учење на даљину), као и да је све више студената који упоредо студирају и раде па не могу редовно долазити на часове, јасно је да би на развијању оваквих програма наставе и учења требало још више радити. Међутим, ово увек подразумева и солидно познавање страних језика струке, што нас опет враћа на наш основни проблем – развијање наставе и учења страних језика струке у високом образовању.

Нисмо сигурни да код нас постоји довољно развијена свест о томе да сам страни језик није само средство комуникације, већ истовремено и медијум за преношење научних и стручних знања, инструмент за усавршавање културолошке и професионалне компетенције у свим њеним видовима.

На питање како би се могло унапредити садашње стање могу се дати различити одговори, опет у зависности од конкретних услова сваке средине. Мислимо, ипак, да би се свакако у обзир морали узети следећи предлози:

- Због природе самог предмета страног језика струке сматрамо да би континуиран рад у већем броју семестара током основних студија (а не само у прва три или четири семестра, како је то данас случај) био целисходнији и да би довео до бољих постигнућа наших студената, особито што они на вишим годинама студија имају све више стручних знања, па тако у већој мери могу искористити и наставу страног језика струке. Поред обавезних, могли би се студентима понудити и изборни предмети током читавих студија (на пример, страни језик за академске намене или почетно учење другог страног језика и сл.).

- Неопходна је детаљна анализа стварних потреба студената, од којих су, по нашем мишљењу, три основне: 1) способност коришћења стране стручне литературе, доступне у штампаном и електронском облику; 2) комуникација (усмена и писмена) са страним колегама и ученицима; 3) оспособљеност за учешће у универзитетским разменама и европским програмима студентске мобилности.
- Студијске програме треба иновирати како би у највећој могућој мери испунили ове захтеве.
- То подразумева и сакупљање и дидактизирање одговарајућег аутентичног материјала, који би потом био унет у уџбенике или постављен на дигиталне платформе. Трeбало би припремати и курсеве учења страног језика струке на даљину, што би посебно користило студентима дипломских (мастер) студија који често не могу да долазе на часове јер су запослени.
- Потребно је осмислити посебну обуку за све студенте који планирају или се већ припремају да користе програме универзитетске мобилности и размена.
- За остварење свих ових активности важно је успоставити сарадњу са универзитетским установама које образују учитеље и васпитаче у другим европским земљама, јер нам они могу послужити као одличан извор аутентичног материјала и актуелних информација.

Остваривање ових предлога у великој мери зависи и од општег односа према страним језицима струке на нашим факултетима, од наших колега наставника осталих предмета, од свести да је страни језик струке такође стручан предмет, а да наставници који га предају имају заиста разноврсне и сложене активности и нису само преводилачки сервис.

Литература

- Bugarski, R. (1988). Jezik struke kao lingvistička i pedagoška kategorija. U: Kovačević, J. (ur.) *Nastava stranog jezika kao jezika struke u srednjem, višem i visokom obrazovanju* (20–26). Čačak: Društvo za primenjenu lingvistiku Srbije.
- Cummins, J. (1991). Interdependence of first and second-language proficiency in bilingual children. In: Bialystok, E. (ed.). *Language processing in bilingual children* (70–89). Cambridge University Press.
- Filipović, J. & Vučo, J. (2013). Small area languages in global academic settings. In: Ruíz Miyares, L. et al. (Eds.) *Actualizaciones en comunicación social I* (136–139). Santiago de Cuba : Centro de Lingüística Aplicada.
- Jačović, J. (2018). Francuski jezik struke: poznavanje jezika vs. poznavanje struke. U: Vujović, A., Šipragić Đokić, S., Paprić, M. (ur.). *Strani jezik struke i profesionalni identitet* (847–856). Beograd: Društvo za strane jezike i književnosti Srbije.
- Mangiante, J.-M. & Parpette, Ch. (2004). *Le Français sur Objectif Spécifique: de l'analyse des besoins à l'élaboration d'un cours*. Paris: Hachette FLE.
- Paprić, M. (2016). Nastava stranog (ruskog) jezika struke kao faktor profesionalnog razvoja nastavnika i vaspitača. U: Ristić, M., Vujović, A. (ur.). *Didaktičko-metodički pristupi i strategije – podrška učenju i razvoju dece* (308–320). Beograd: Učiteljski fakultet.
- Short, D. J. & Spanos, G. (1989). *Teaching mathematics to limited English proficient students*. ERIC Digests. Retrieved August 21, 2018 from www: <https://www.ericdigests.org/pre-9214/english.htm>.
- Vučo, J. (2017). International Mobility and Language Needs. *International Conference ITC for Language Learning* (10th Edition, Conference Proceedings) (257–261). Padova: Pixel, libreria universitaria.it.edizioni, Webster srl.
- Vujović, A. (2009). Le français en tant que langue de spécialité en Serbie. *Revue de philologie*. 2, 305–312.
- Vujović, A. (2011a). L'avenir de l'enseignement du français est-il dans la professionnalisation ? In: Condei, C., Despierres, C., Teodorescu, Ch., Zajac, J., Ardeleanu, M. & Collès, L. (éds.). *La Jeunesse francophone – Dialogue des langues et des cultures* (152–162). Craiova: Editura Universitaria Craiova et Agence Universitaire de la francophonie.
- Vujović, A. (2011b). *Srpsko-francuska susretanja*. Beograd: Učiteljski fakultet.

Summary

The difference between general foreign language learning and learning foreign languages for specific purposes (including foreign languages for academic purposes) constitutes the theoretical basis of this paper. The author also looks at the significance and role of the foreign languages for specific purposes in the context of developing modern-day professional competencies of primary and preschool teachers. In an attempt to provide answers to the questions what kind of foreign language knowledge teachers need today and what curricula and materials should be developed to meet this need, we analyse two phases that we consider relevant for developing these curricula and materials: 1) the analysis of the target group and its needs, wishes, and expectations; 2) collecting and analysing the materials to be used in teaching. Using descriptive method, the author points out the most important needs of our students, pre-service primary and preschool teachers (involving mostly the need to use professional literature and to be able to participate in international programmes of student mobility that are becoming increasingly frequent) and proposes the ways for approaching the matter of curriculum and materials development. The paper offers a comparative analysis of the current foreign language curricula at teacher education faculties in Serbia and suggests in the conclusion several possible ways of improvement. The aim is to demonstrate that a foreign language in the subject-specific academic courses is not only a means of communication, but also a medium for conveying scientific and professional information, an instrument for developing teachers' cultural and professional competencies.

Keywords: *foreign language for specific purposes, academic needs, professional competencies, preschool teachers, primary school teachers.*